

GOSPODARSKI LIST

List izhaja enkrat na mesec —
Stane za celo leto 12 lir, za pol
leta 6 l., posamezna številka 1 liro.

Leto V. Štev. 11
November 1926

:: Upravištvo in uredništvo ::
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 37
:: Rokopisi se ne vračajo ::

VSEBINA:

Zadružna kriza? (Inž. Pegan.)

Živinoreja in živinozdravništvo: Na-
hod. (Dr. Ravnik.)

Mlekarstvo: Pridatki v mleko za sir.
(A. Pevc.)

Sadjarstvo: Kako cepimo murve. (P.
Vallig.) O gnojenju sadnega drevja. (J.
Ušaj.) Čistimo travnike pred gnojenjem.

Poljedelstvo in vrtnarstvo: Jesensko
oranje. (G.) Naprava modernega gno-
jišča (z načrtom in proračunom). I. Na-
nut.

Splošno znanstvo: Kemija v modernem
kmetijstvu. (F. Magajna.)

Zadružništvo: Voditelji naših zadrug.

Splošno gospodarstvo: Kompost (P.
Vallig). Semenski krompir. Brezplačno
gnojilo. Pristojbina mrve roke (mano-
morta).

Tržni pregled.

Vprašanja in odgovori: 50. Ali še
lahko dobim nagrado za hlev? 51. Ko-
liko stane cement pri večjih naročilih?
52. Ali bi Z. z. naročila skupno korita
za svinjake? 53. Kje bi se dobilo mlade
kostonje? 54. Zakaj si krava grize rep?
55. Ali ima Kmetijski urad mlade mur-
ve? 56. Kako se cepijo murve? 57. Kako
daleč sme biti hrast od meje? 58. Kako
daleč mora biti gnojišče od hiše? 59. Ka-
tero dušičnato gnojilo je dobro za trav-
nike? 60. Ali je boljša za pitanje praši-
čev kuruza, ali oljnate tropine?

Gospodarski koledar: Kmetovalec v
novembru.

Razno: Pridelek grozdja v Italiji. Pod-
pora za poplavljeni kraje ob Padu.

Listnica uredništva: Prosimo vse sotrud-
nike, da nam pravčasno pošljejo svoje pri-
spevke, da bo list lahko redno izšel.

Za novembersko številko je dobilo ured-
ništvo toliko gospodarskih vprašanj da ni
moglo radi pomanjkanja prostora vseh pri-
občiti. Na nepriobčena vprašanja bomo od-
govorili v prihodnji številki.

V notranjosti lista so priobčena imena
naročnikov Gospodarskega lista, ki so dobili
brezplačno čilski soliter za poizkusno gno-
jenje.

Kdor želi lanski letnik »Gospodarske-
ga lista«, ga lahko naroči pri upravi. Cena
vseh 12 števil, v lepo vezani knjigi je
samo 15 lir.

Mlekarne!

Vse potrebne knjige dobite že koleko-
vane pri Zadružni zvezi v Gorici, Corso
Verdi 37. Istotam dobite najceneje tudi
vse mlekarske potrebščine.

Cena oglasom

Stran	1 štev.	6 štev.	celo leto
1	100 L	350 L	500 L
$\frac{1}{3}$	60 "	200 "	300 "
$\frac{1}{4}$	40 "	120 "	180 "
$\frac{1}{8}$	25 "	65 "	100 "

Širite

„Gospodarski list“!

Restavracija Central

Gorica - Corso G. Verdi - Gorica
poslojše Centralne posojilnice na dvorišču

Toči najboljša domača vina: vipavska, briška, pristen kraški teran. Izborna kuhinja, topla in mrzla jedila. Šaljiviše trgovcev.

Lastnica
Postrežba točna. Jospina Podgornik.

RESTAVRACIJA S PRENOČIŠČEM

„Alla Transalpina“

nasproti državnemu kolodvoru

Pristno domače vipavsko in briško vino, izboren kraški teran, domača kuhinja, vedno gorka jedila. - -
Velik vrt.

Priporoča se **IVAN GRUSOVIN**

T PRISTNI TROPINOVEC!!

dobite vedno v Dornbergu
pri „Zadružni žganjekuhi“

FURLANI ALOJZIJ

SODAR

GORICA - VIA ASCOLI 23

razprodaja nove in rabljene sode, vsakovrstne plavnike, škafe itd. Sprejema vsa v to stroko spadajoča popravila.

ZOBOZDRAVNIŠKI ATELIER ROBERT BERKA

BIVŠI ASISTENT Dr. PICHLA
GORICA - - CORSO VERDI 36
NASPROTI ZADRUŽNE ZVEZE

SPREJEMA OD 9 - 12 IN OD 2 - 6
OB NEDELJAH IN PRAZNIKIH
DOPOLDNE.

LEOPOLD KRALJ SODAR

Gorica - Via Lantieri števil. 2
v bližini metričnega urada (Ufficio metrico)

Izdeluje: sode, kadi, lodrice, orne (žehtarice), škafe, Brentače in vsa v to stroko spadajoča dela. Sprejema popravila, po dogovoru pride tudi na dom. V zalogi ima raznovrstno novo in staro posodo.

LA FONDIARIA

Zavarovalna družba proti požaru, nezgodam, tatvini in za življenje.

Generalno zastopstvo v GORICI,
CORSO VITT. EMANUELE III. 20
Krajevna zastopstva v vseh občinah

BREZIGAR IN SIN

GORICA - VIA CARDUCCI 19
(prej Gospodsko ulica) v dvorišču

Zaloga vsakovrstnih
kmetijskih strojev,
čeških in nemških
tovarn.

Restavracija

pri

„Treh kronah“

GORICA VIA CARDUCCI 12

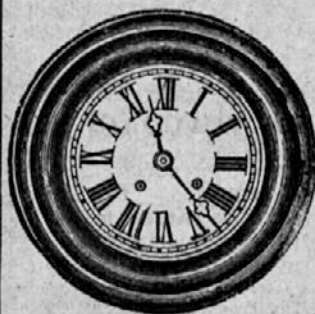
Domača kuhinja. Toči pristno brisko, vipavsko vino in specialiteto „kraški teran“. Pre-nočišča za potnike. — Priporoča se občinstvu za obilen obisk

Anton Malnič.

Naš zobozdravnik
specialist za bolezni v ustih in na zobeh

M. U. dr. LOJZ KRAIGHER

z nemškim zobozdravniškim izpitom za zobozdravniška in zobotehniška dela
v GORICI, na Travniku št. 20, I. nad.

Edini zastopnik za Goriško za stolpne ure prvovrstnih nemških tovarn najnovejšega in najfinejšega sistema (se navijajo same).

JAKOB ŠULIGOJ
URAR IN ZLATAR

GORICA - Via Carducci 19 (Gospoška ulica)

Zaloga najboljših švicarskih ur „UNION“ in „ALPINA“.

Največja zaloga vseh drugih ur z jamstvom 2 leti časa po najnižjih cenah.

Vinogradniki in kmetovalci pozor!

Tvrdba
VINOAGRARIA
v Goricì Piazza Vittoria
(Travnik) št. 4

PRODAJA

najboljše škarje za sadje in trte - - garantirane znamke „Kunde“ in „Butter“, sčetke iz jeklene žice za drevje, — „Antiparassit“, lep proti pedicu, jeklene grablje za vrt in hlev, „original Adler“, nadalje vse kletarske, čebelarke in druge kmetijske potrebščine i. t. d. i. t. d.

Posebnost: švedski posnemalniki za mlekarne in posestnike, odlične kakovosti z 10 - letnim jamstvom -

Lastnik
JUST UŠAJ
enotehnik in agronom

ZOBOZDRAVNIK

Dr. L. MERMOLJA

špecialist za ustne in zobne bolezni

ordinira v GORICI na Travniku 5/II.
od 9. do 12. in od 3. do 5.

Rupujte domače vino!

Najpristnejše dobite vedno pri
'Vinarski Zvezi' v Gorici

— Via Formica št. 1 ob Rornu. —
- Podpirajte lastnega kmetovalca. -

Naša zavarovalnica proti požaru

„L'UNION„

Ravnik Avgust - Gorica

Via Barzellini št. 2 I. nadstropje.

TEOD. HRIBAR

Goriča - Corso Verdi št. 32

Vedno bogato založena manufakturna trgovina. Sukno za moške in ženske obleke, preproge, zavese, voščeno platno, linolej in dr. iz italijanskih, prvovrstnih čeških in francoskih tovarn. Neveste! Tu dobite vse potrebno po ugodnih cenah! Jamči se za solidno blago - Postrežba točna! Cene izven vsake konkurence!

ALOJZIJ BONNES
AVTORIZIRAN ELEKTROTEHNIK

GORICA - VIA CARDUCCI 1
(nasproti Montove hiše)

Instalacija vodovodov in plinovitih naprav itd.
Bogata zaloga raznovrstnega električnega materijala.

ZLATI JELEN

HOTEL in RESTAVRACIJA

shajališče deželanov s prenočiščem in najboljšo domačo kuhinjo. — Pristna briška in vipavska vina. Kraški teran. Solidna postrežba. Se toplo priporoča slavnemu občinstvu. **Alojzij Vida.**

Trgovina
manufakturnega blaga in izgotovljenih oblek

Andrej Mavrič

Gorica - Via Carducci št. 3 - Gorica

GOSPODARSKI LIST

List izhaja enkrat na mesec —
Stane za celo leto 12 lir, za pol
leta 6 l., posamezna številka 1 liro.

Leto V. Štev. 11
November 1926

:: Upravištvo in uredništvo ::
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 37
:: Rokopisi se ne vračajo ::

Inž. Pegan.

Zadružna kriza?

Živimo v dobi gospodarskih preobratov in kriz. Valute držav stojijo enkrat dobro in čvrsto, izgleda, da se bodo lahko gospodarske razmere medsebojno uredile in konsolidirale, kar naenkrat pa začne pri eni, dveh, treh državah devalvacija, denar izgublja z vsakim dnem na vrednosti in ima končno manj veljave, kot enako velik kos navadnega papirja. Tem valutnim polomom sledijo zopet sanacije, vsaka država kurira in celi valuto kot ve in zna, ena z uvedbo zlate valute, druga z zmanjševanjem obtoka bankovcev itd. Valute se začenjajo zopet popravljati, ene polagoma, druge v skokih, in ta nepričakovana sprememba zopet povzroča gospodarsko krizo in zahteva neštivilne žrtve.

Valuta je v državi ventil, od katerega je vse odvisno. Ta ventil regulira vso produkcijo, industrijsko in poljedelsko, izvoz iz države in uvoz v državo, z eno besedo od valute je odvisno blagostanje države.

Popolnoma naravna posledica je, da vsled naglih in velikih sprememb trpi vsa produkcija v državi, da trpijo predvsem denarni zavodi, ki imajo opravka z nestalnim denarjem.

Tudi zadružništvo, čegar hrbtenico tvorijo ravno denarni zavodi, to so posojilnice, ni prizanešeno od razburkanega valovanja valute. Kakor vsi denarni zavodi, tako morajo vsled velikih valutnih sprememb mnogo pretrpeti tudi posojilnice in njih centrale. Ravno se

daj se vrši v naši državi tako valutna sprememba. Energična vlada dviga z občudovanja vredno hitrostjo vrednost lire. Vsa Evropa gleda to delo z velikim zanimanjem, posebno še oni, ki tudi sami trpijo vsled slabe valute. Toda kakor je to dviganje valute koristno, tako moramo vsled njea trpeti.

Bolj kot kdaj poprej, je potrebno sedaj, da se stisne naše zadružništvo v močno, jekleno fronto. Dolžnost vseh zadrug je, da se oklenejo svoje centrale in jo podpirajo v vseh njenih ukrepih. Mnogokrat je to težko, to je res. Marsikatero grenko morajo preslišati in marsikatero zamero morajo prenesti od strani članov, ki jim ne morejo ugoditi, čeprav vidijo potrebo. Toda to je neizogibno, tega niso zakrivili niti oni, niti njih centrala.

Tudi ni to zlo, ki se je sedaj pojavilo — namreč pomanjkanje denarja — edino. Sledila mu bodo skoro gotovo še druga. Imamo v tem mnogo izkušenj na drugih državah. Poglejmo samo sednjo Jugoslavijo. Tudi tam so izboljševali valuto, tudi tam je bilo pomanjkanje denarja, ki ga je čutilo z drugimi vred tudi zadružništvo. Vsled velikega pomanjkanja denarja so se začele banke boriti za vlagatelje, ker brez njih denarja niso mogle živeti. Obresti so rastle kar čez noč. Če jih je zvišala danes ena banka za 1/2 odstotka, jih je dvignila jutri druga za cel odstotek. Obresti so dosegle tako strmoglavih višin, da so začeli resni možje zmajevati z glavami.

Za zadruge je prišla doba preizkušnje. Člani, ki niso imeli dovolj razumevanja za združništvo, so začeli dvigati denar. Zakaj bi ga imeli pri posojilnici na nizke obresti, ko vendar dajejo banke dvakrat toliko in še več. Mnogo, mnogo je bil otakih, ki so se dali zapejljati, in združništvo je trpelo. Toda prišel je dan, ki je pokazal, da združništvo ni ustanovljeno zato, da bi imelo prvenstvo v boju za povišanje obresti in v odiranju onih, ki denar rabijo. Prišel je dan, ki je pokazal, da je delalo združništvo pravilno, ko je v dobi pomanjkanja skoparilo z denarjem, dan, ki je pokazal, da je združništvo zato, da podpira revne in jim omogoči cenen kredit. Banke so v svoji vratolomni gonji za zvišanjem obresti in v oderuškem posojevanju denarja na nesigurno jam-

stvo pogoltnile same sebe. Mnogo jih je propadlo in to ne samo malih, ampak tudi velikih, od katerih ni tega nihče pričakoval. Časopisi so nam prinašali njih imena enega za drugim. Mnogo je pa takih, ki sicer niso propadle, vendar pa so veliko utrpele in še sedaj čutijo posledice.

In združništvo?

Postalo je trdno in močno, bolj kot kdaj prej. V polni meri so se izkazale njegove dobre strani: neomejeno jamstvo, ki napravi vlagateljev denar popolnoma varen in previdno izposojevanje denarja pod ugodnimi pogoji sicer, toda proti zadostnemu, nedvomljivemu kritju.

Zglede imamo. glejmo, da jih bomo izkoristili!

Živinoreja in živinozdravništvo

Dr. Ravnik:

Nahod.

Nahod ali nosni katar je vnetje nosne sluznice, značilno po izceji, sprva voden, pozneje goste, gnojne tekočine. Razločujemo akutni in kronični nosni katar.

Glavni vzrok nahoda je prehlajenje, ki je posebno spomladi in jeseni, pri mrzlem in meglenem vremenu pogosto. Istotako povzročata nahod vdihovanje dražljivih snovi, v slabo prezračeni hlevih pa škoduje zrak prenasičen z amonijakom. Tudi pregorak zrak, pri požaru pa v prvi vrsti dim škodljivo učinkujeta na nosno sluznico. V počevu prihajajo še neke vrste glivice, dalje cestni prah in prah v krmi. Cvetni praški ravnotako povzročajo to bolezen.

Včasi zaidejo v nosno votlino tuji predmeti (pleve, smeti itd.), ranijo sluznico in povzročijo vnetje.

Ponekod se pojavi nosni katar v kužni obliki; prenaša se iz hleva v hlev.

Nahod opazamo pri mnogih akutnih kužnih boleznih in pri vnetju dihalnih organov. Skoro vedno spremlja katar goltanca in krhlja.

Le izjemoma se razvije iz akutnega katarja kronični nosni katar. Večjidel nastane slednji vsled drugih bolezni, kot n. pr. pri smrkavosti, kroničnem bronhijalnem katarju, pljučni jetiki itd. Živalski zajedalci povzročajo dolgotrajni nosni katar.

Na podlagi bolezenskih znakov se lahko ugotovi nahod. Male živali (ovce, koze, psi) v začetku pogosto kihajo, stresajo z glavo in drgnejo nos ob noge, jasli ali tla; večje živali često prhajo. Navadno se izceja iz obeh nosnic tekočina, ki je sprva čista, vodena, pozneje bolj kalna in gnojna in se prisuši okoli nosnic v kraste. Nosna sluznica pordeči in zateče.

Pri nahodu se opaža često okutno vnetje očesne sluznice; žival se boji svetlobe in se solzi. Včasih ne more žival niti požirati. Žleze goltanca otečejo in so precej občutljive.

Skoro vedno poteka nahod v ugodni obliki. Ko postane tekočina (smrkelj) gnojna, izgine tudi draženje nosu in izceja vedno bolj pojema, dokler žival popolnoma ne ozdravi po 1—1½ tednu. Edinole pri psu s kratkim nosom se utegne razviti iz akutnega nahoda kronični.

Pri kroničnem nahodu ne manjka nikdar izceja tekočine, ki se menja po sestavini in po množini. Zdjaj je tekočina bolj sluznata in prosojna, zdjaj bolj gnojna; zamore biti tudi krvava in smrdljiva. Tekočine je navadno malo, včasih preneha popolnoma, dokler se zopet ne pojavi v mnogo večji množini, posebno ko se žival giblje ter nagiba glavo. Izločena tekočina se deloma prisuši okoli nozdrvi.

Sluznica postane modro ali rjavordeča, včasih sivorjava ter zateče. Nosna sluznica še bolj zateče kot pri akutnem nahodu; celo dihanje je otežkočeno.

Kronični nosni katar traja zelo dolgo in ga ni mogoče popolnoma pregnati; poleg tega preide na sosedne organe, pri konju n. pr. v čeljustno votlino.

Akutni nosni katar ni nevarna bolezen ker preide sam od sebe, če so odstranjeni

vzroki, vsled katerih je nastal. Zadostuje varovati živali pred prepihom, spraviti jih je treba v primerno topel hlev ter jim pokladati snažno in čisto krmo brez prahu. Ob lepem vremenu naj se žival giblje na prostem. Če je nahod združen z vročico, s hudo izcejo in težkim dihanjem, tedaj je potrebno izpirati nosno votlino z mlačno vodo, kateri se prida nekoliko čiste kuhinjske soli. Če je nosna sluznica zelo občutljiva je priporočljivo namazati jo z mandljevim oljem. Kot uspešno sredstvo za izpiranje se je izkazala 1% raztopina galuna in polodstotna raztopina tanina. Dobro razkužilo je 2% borova raztopina. Prav dobro služijo soparice kuhanega ječmena. Pri hudi izceji je priporočljivo vdihovanje par terpentinovnega olja; zadostuje ena žlica olja na 1 liter vrele vode. Teden dni je treba ponavljati te sopare in sicer zvečer. Kraste okoli nozdrvi se namažejo z mastjo ali vazelinom.

Pri kroničnem nahodu se mora zdravljenje omejevati tudi le na soparice in izpiranje nosne votline. Dajati živali zdravila v notranjost nima nikakega uspeha.

Mlekarstvo

Anton Pevc.

Pridatki v mleko za sir.

Naloga sirarja je, ne le napraviti »sir«, marveč napraviti tako blago, kakršnega zahteva trg in napraviti ga dan za dnevom popolnoma enoličnega. Mojstra sodimo po procentih v »kakovostni enoličnosti« njegovih izdelkov; v Švici se je dosegla danes nad 85%. Vrhu te enoličnosti se v zadnjih letih stavijo tudi na »zunanjost enoličnosti« trdih sirov večje in večje zahteve, to je, da bodi sir iz ene sirarne narejen ali vedno iz 200 l ali iz 300 l ali 500 l ali 800 l ali 1000 l mleka in ne iz vsaki dan se menjajoče količine mleka. Tej zahtevi se v praksi ne more ustreči le s

tem, da manjše odvišne količine dnevnih menjavanj porabimo za kako vrsto manjših poltrdih sirov, n. pr. goudski, tilsitski, edamski sir itd.

Za urejevanje kakovostne enoličnosti sira se moderni sirar poslužuje različnih pridatkov v mleko za sir. Z njimi skuša čim popolnejše izravnati dnevna menjavanja v kemijski in bakterijski sestavi od članov donešenega mleka. Ti pridatki so:

1. Voda. S pridatkom vode znižamo kislinost mleka in razredčimo kipelne snovi v mleku (mlečni sladkor, ki je hrana za napihovalne in druge bakterije sira). Vplivamo pa tudi nekoliko na strukturo kazeina — testo sira bo bolj rahlo. Za

trde sire švicarskega tipa se dandanes redno dodaja na 100 l mleka 5 do 12 l vode. Pri poltrdih sirih holandskega tipa, osobito pri polmastnih pa često do 20 l. Pravilo je: čim bolj nakisano ali čim bolj napihavalno je mleko, ali čim višjo specifično težo izkazuje po lakto-densimetru (zelo mastno in pa posneto mleko je specifično težje), tem več vode moramo dodati. Voda mora biti seveda najboljša pitna studenčnica. Kjer take ni, jo ali zelo temeljito filtriramo ali prekuhamo danes za jutri, ne da bi morebitno usedlino na dnu posode primešavali mleku. Voda je izborno in ceno sredstvo za izboljšanje kakovostne enoličnosti in v težavnejših priklakah za izboljšanje kakovosti sira sploh.

2. Bakterijske kulture. Mlekarska industrija zaposluje in bo zaposlovala več in več akademsko naobraženih bakteriologov. V praksi bo s časom nemogoč mlekar ali sirar, ki ne bo imel ves na njega odpadajoči del praktične bakteriologije (znanstva o glivicah) že v mezincu — kakor je to danes v mnogih drugih živilskih industrijah že primer.

Pri trdem sirarstvu švicarskega tipa so nam potrebne dolgopaličaste, visoko kislino ustvarjajoče mlečnokislinske bakterije, ali švicarske *Bacterium casei E*, ali običajne joghurtove *Lactobacillus bulgaricus*, in sicer za dosego enoličnosti v predpisanem tipičnem okusu in za zatiranje napihovanja. Za napravo »očes v testu« so potrebne propionovo-kislinske bakterije *Bacterium acidii propionici D*. Boš rekel: »Sem že toliko sira naredil brez vseh teh smešnih komedij!« Odgovarjam: »Švica je nad 1000 let delala sir brez teh komedij, danes vse te komedije z mrzlično naglostjo širi v svojih sirarnah, — stoji pred njo »bavbav« svetovnega trga: Pojej svoj sir sama.« S kulturami delati ni težavno: vzemi 2 poldrugliterski steklenici od kisle vode ali tudi druge večje, ovij jih bogato s papirjem in umesti v manjši zabojček, ki si ga zatlačil s senom in tako ustvaril termostat (grelno omaro); naroči iz kakega laboratorija (v Ljubljani

n. pr. od Združenih mlekarn d. d. kot zastopnice za mlek. bakterijske proizvode dr. higijenskega zavoda) čisto kulturo *Bact. casei E* v obliki 100—150 cm³ kislega posnetega mleka, izprazni jo v eno gornjih steklenic in dolij nato 60° C gorko sirotko, ali sirotkino vodo po skuti. Od tako umetno okisane sirotke vzameš vsaki dan za 100 l mleka v kotlu 100—150 cm³ ali pri močno napihovanem, toda sicer povsem sladkem mleku, tudi 250—500 cm³, primešaš vodi in zliješ v mleko. Kolikor si kisle sirotke odvzel, toliko doliješ vsaki dan spet vroče sirotke. Upoštevati pa moraš vedno, da pričetna toplota v steklenicah ne bo di nad 60° C in ne pod 56° C in da ohraniš kolikor mogoče dan za dnevom ves čas enako toploto ali vsaj ne mnogo pod 40° C. Čim bolj snažno in pazno boš odznavanje in polnjenje steklenic izvrševal in čim bolj konstantno ohranjeval toploto, tem dalj časa bo bakterijski nasad v steklenicah ostal čist, tem manjkrat ga bo treba z novim iz laboratorija izmenjati. Dobro bi bilo nasad v sirotki vsaki mesec enkrat ali dvakrat pustiti mikroskopično (z drobnogledom) preiskati ali vsaj v kipelni poskušnji z mlekom preizkusiti. Če kaneš v sveže, čim bolj snažno namolženo ali v sterilizirano mleko v cevki kipelne poskušnje par kapljic te kisle sirotke, bo mleko ostalo lepo enolično strjeno, dokler je nasad čist. Če pa je nasad že toliko okužen, da ga je treba izmenjati, bodo nastopili znaki napihovanja.

Pri poltrdih sirih holandskega tipa ali pri trdih švicarskega tipa, ki naj dobijo bolj pikanten, od originalno švicarskega razlikujoč se okus, so nam potrebne okrogle, šibko kislino ustvarjajoče bakterije, tako zvane maslarske kulture *Streptococcus lactis*, in sicer predvsem peptonizirajoče (sirnino razkrajajoče) vrste istih. Le-te se presajajo navadno v steriliziranem ali visoko pasteriziranem mleku pri 25 do 38° C, istotako v termostatu (kipelni omari). Mogoče pa je njih presajanje tudi v sirotki po zgoraj omenjenem načinu, le začetna toplota

ne sme nikdar prekašati 40° C in ne nasti pod 15° C. Čistoto nasada presoja se mo mikroskopično ali v kipelni poskušnji. V splošnem pa nastopa tu okuženje z napihovalnimi bakterijami hitrejšego nego pri švicarskih sirarskih kulturah, zato jih najrajše vsakih 14 dni zamenjamo z novimi, osobito ker njih cena v laboratorijih ni visoka.

Z vodo in s kulturami mlečnokislinskih bakterijev more uravnavati sirar kipeenje sira popolnoma po svoji volji. Izvzeto je seveda mleko, ki ima večjo priemes mezve, ali mleka iz vnetega vimeena. Pri sirih ementalskega tipa, pri katerih so predpisana bolj redka očesa, velikosti debelejšee črešnje do drobnejšega oreha, nastopa pri uporabi teh dveh priidatkov nevarnost, da dobimo namesto preveč odprtih ali napihnenih sirov naenkrate povsem slepe sire ali testo z razpokami. V naših krajih so osobito plainski siri z bok premastnega mleka in prenizke toplote v kletah radi slepi. V Evropi se za očesnjevanje sirnega testa zanašamo edino na visoko (do 24° C) toploto v kipelni kleti, predpostavljajoč, da je bilo v mleku iz narave (iz blata živali na njihovem telesu ob molži) dovolj neposrednih povzročiteljev očesa, tako zvanih propionovokislinskih bakterijev. V ameriških ementalskih sirarnah so bolj oprezni in pridevajo na 100 l mleka vedno tudi 20—40 cm³ kultur *Bacterium acidi propionici* D, torej očesa ustvarjajočih bakterijev. Namesto le 100—150 cm³ švicarskih sirarskih kultur *Bact. casei* E proti napihovanju pa jemljemo praviloma kar po 500 cm³ (1/2 litra) enako delujočih joghurtovih kultur *Lactobacillus bulgaricus* na 100 l mleka. Zbog krmljenja ensilaže (skisane zelene krme) in drugih prilik je njih mleko in z njim sir prav posebno podvržen napihovanju. Priporočam uporabo kultur propionovokislinskih bakterijev vsem onim sirarnam, ki se imajo boriti s slepoto sira; dobijo jih n. pr. v Ljubljani pri drž. higijenskem zavodu odnosno pri Združ. mlekarnah d. d. Naročajo naj jih v količinah zadostujočih za 14 dni,

to pa radi tega, ker je treba posnetemu mleku primešati preptona, vsled česar jih v manjših sirarskih obratih ni mogoče doma presajati.

3. **Klor kalcij.** V sirarstvu poznamo napram učinku sirišča leno, normalno in apnenčasto mleko; prvo daje mehko strd, drobljenec v kotlu se nerad suši (zadržuje sirotko) in sir se med zorenjem rad ali napihuje ali v testu skisa (drobi. kratko testo). Drugo daje najboljše sire; tretje napravlja bolj trdo, nekam »kratko« (drobljivo, ne vlačno) strd in sir je navadno bolj trd, testo krhko kakor pri kraškem siru iz ovčjega mleka. Vzrok tem razlikam je krma ali pravzaprav kakovost in oskrba zemlje, na kateri krma raste. Na težkih, ilovnatih, ali sicer kislih tleh manjka apna v krmi, zato manjka apna tudi v mleku in sirišče slabo siri — mleko je leno. Na apnenih tleh preide v krmo in z njo tudi v mleko preveč apna, sirišče zbog tega zelo živahno učinkuje, krči sirnino premočno in prehitro — odtod krhkost ovčjega sira na Krasu in možnost enake napake pri sirih iz kravjega mleka. Običajno ima sirar vendar le opravila z normalnim in pa z lenim mlekom. Pri brejih kravah zarodek odteguje veliko apna mleku, tako da je apna v mleku le redko kdaj preveč, pač pa zelo često premalo. Slednjemu nedostatku odpomore sirar z rednim pridatkom 10 do 60 cm³ okroglo 35%odstotne klorkalcijeve raztopine na 100 l mleka; kupi se v lekarni ali v drogeriji n. pr. 1 kg klorkalcija (klorovo apno = *Calcium chloratum purum siccum*), raztopi v 2 1/2 l navadne vode in dobi tako željeno raztopino. Odmerjeno količino raztopine vlijemo v vodo, ki jo primešamo mleku in nikdar ne direktno v mleko. Količina v okviru 10 do 60 cm³ se uravnava po ugotovljeni sirilnosti mleka. To ugotavlja sirar ali s praktičnim opazovanjem sirjenja ali z Marschallovim aparatom za določanje sirilnosti ali se pošlje mleko kakor n. pr. v Nemčiji na preizkušnjo v kako mlekarsko šolo. Le od enolične količine apna v mleku smemo pri-

čakovati enolično gostoto in enolično vlačnost (elastičnost) sirnega testa.

4. Soliter, natrijev ali kalijev. Je sredstvo proti napihovanju sira, ki se ne uporablja za ementalški sir nikdar, za druge vrste sira pa v izmeri 2 do 100 gramov na 100 l mleka. Raztopi se v majhni množini vrele vode in prilije nato naravnost v mleko. Najprimernejšo količino pokaže praksa.

Moč uniforme danes vsakdo pozna. Zavedajmo se, da je uniforma moč ne le v življenju ljudi, marveč tudi pri blagu v trgovini. Čim bolj bo prenatrpan trg s sirom, tem bolj se bo uveljavljala konsumentu prijajoča uniformirana kakovost in uniformirana zunanost sira. Zato naj naš sirar ne pusti v nemar ničesar, kar more prispevati k uniformiranju, k enoličnosti njegovih izdelkov.

Sadjarstvo

Kako cepimo murve.

Nekdo je skušal cepiti divjo murvo v oko. Seveda se mu ni posrečilo, ker le izvanredno se prijemajo očesa tako cepljena. Edini sistem, ki ga uporablja jo drevesničarji in tudi kmetje iz Furlanije za cepljenje divjih murv je cepljenje za lubad (italijansko becco di luccio oziroma becco di clarinetto). Ta cepljenje je zelo lahko izvršljivo in se tudi rado prime. V dobrih letih, ako ni dosti dežja, dosežemo 70—80% sprijemkov.

Cepljenje se izvrši na vratu divjaka, ko je isti že začel poganjati. Z ostrim nožkom (faučem) odrežemo drevesce na vratu nad koreninami. Rez napravimo v zemlji na rumenem lubadu divjaka.

Cepiče, ki jih hočemo uporabiti, moramo pobrati hitro in scer takoj po zadnjem mrazu, na vsak način pa prej kot so začela očesca poganjati. Izberemo navadno tanjše cepiče, da jih lažje vcepimo. Ti cepiči se hranjo do časa uporabe in to približno do aprila, v mrzli, suhi kleti. Ne smemo jih vezati v sveženj, ampak naj bodo prosti, ker drugače se jim lahko pokvarijo notranja očesca.

Ko smo divjak odrezali kot zgoraj popisano, pripravimo cepič za cepitev po sledečem načinu:

Primeren, tanek cepič prirežemo na nasprotni strani očesca s podolgastim, 3 do 4 cm dolgim rezom. Na strani pa, kjer ima cepič edini popek, ki se ga pušči, odstranimo z nožkom za cepljenje

toliko rujave skorje, da pridemo do zelene plasti. Sedaj vzame praktičen cepitelj tako pripravljen cepič med ustnice in s palcem in kazalcem leve roke stisne odrezano stebelce divjaka, tako da se lubad oddeli od lesa, ne da bi se pri tem razklal. Nato zatlači že pripravljeni cepič pod lubad, tako da gleda prirezana stran cepiča proti skorji divjaka, ostrgana pa prileže na les. Očesce cepiča je na ta način obrnjeno na znotraj. Tako pripravljeni cepič drži sam in ni potrebno, da se ga zveže. Ko je vse to izvršeno, pokrijemo cepič z zemljo in znamujemo prostor, kjer se nahaja, s kako šibico, da ga ne pohodimo. Po približno enem tednu že vidimo, ali je imele cepljenje uspeh. V nasprotnem slučaju ga lahko ponovimo. Pri tem moramo seveda divjak odrezati globlje.

Divjake od 2—3 let, ki smo jih brez uspeha cepili v oko, cepimo lahko tudi na zgoraj pojasnjeni način. Da pa ne izgubimo po nepotrebnem časa, precepimo mladike, ki smo jih vzgojili in sicer z drugim načinom, ki mu pravimo cepljenje na piščal. Koncem aprila odrežemo mladike divjaka, tako do ostanejo vse enako dolge. Na to narežemo na koncu mladik lubad na več mestih, ga oddelimo od lesa in zavijamo nazaj, tako da ostanejo konci brez lubada. Ko smo to naredili vzamemo cepič s popolnoma enakim premerom kot ga ima divjakova mladika in izrežemo iz njega

majhen prstan (kolobar) kože z enim očesom. Ta prstan natakemo na olupljeno debelece mladike in ga pomikamo po njej tako dolgo, da dobro prileže. Nato ga pokrijemo z lubadom divjako-ve mladike, ki smo ga prej obrnili navzdol in ga povežemo s slamo na ta način, da ostane očesce prosto med dve- ma odrezkoma lubada. Da obroček lu- bada lažje spravimo na olupljeno de- belce divjaka, se priporoča postrgati majhno plast rujave skorje na cepiču na nasprotni strani očesca. Naravno je, da to napravimo prej kot snamemo obroček iz njega. Dr. P. Vallig.

O gnojenju sadnega drevja.

Zdaj v pozni jeseni je najprimernejši čas za gnojenje sadnega drevja. To opravilo, ki bi ga ne smel nikdo opu- stiti, je za vseh sadjarstva zelo važno, kajti brez rednega gnojenja ni mogoče pridelati lep in obilen sad. Tega pa naš kmet ne upošteva, ker pri nas le malokdo gnoji sadnemu drevju. Po- sebno na slabem je v tem oziru ono drevje, ki stoji na travnikih ali pa splošno na celini. Drevje na parobku njiv dobi vsaj nekaj gnoja iz njive. Sadno drevje neobhodno potrebuje gno- ja. Pomanjkanje gnoja je krivo, da se pri nas ne pridelata toliko sadja, kolikor bi se ga lahko pridelalo. Tudi kakovost sadja bi bila mnogo boljša, kar je še celo bolj važno, kakor obilnejši pride- lek. Vsakdo mora uvideti, da brez red- nega gnojenja sadnega drevja ne more- mo izboljšati naše sadjereje in zato — ker je zdaj tudi najprimernejši čas — hočem dati nekaj navodil o pravilnem gnojenju sadnega drevja.

Načela za gnojenje sadnega drevja.

Namen gnojenja sadnega drevja je ravno isti, kakor pri drugih rastlinah in sicer: nadomestitev redilnih snovi, ki jih je drevo izčrpalo iz zemlje, ali pa onih redilnih snovi, ki jih v dotični zemlji primanjkuje. Glavne snovi, ki jih sadno drevo najbolj rabi so: dušik, fosforna kislina, kalij in apno. Katere izmed navedenih snovi temu ali onemu

drevesu najbolj primanjkuje, spoznamo lahko po sledečih znakih:

Če primanjkuje dušika, raste drevo slabo in poganja kratke in gostoočesne pa malo rodovitne poganjke ter blede in drobno listje. Če pa je dušika v obi- lici, drevo dobro raste in ima veliko ter temnozeleno listje. Preveč dušika lahko tudi škodi, ker drevo, ki le premočno raste, malo rodi. Tudi les slabo dozori, ker tako drevo kasno preneha z raščo. Posledica temu so zmrzle mladike, rak in smolikavost.

Ako primanjkuje fosforne kisline, je listje majhno, a kljub temu lepo zeleno, sad pa je manj okusen in bolj kisel. Drevje koščičastega plemena se začne vsled pomanjkanja fosforne kisline su- šiti in sad začne odpadati. Večkrat se posušijo cele veje in mnogokrat tudi celo drevo. Gnojenje z umetnimi gno- jili, ki vsebujejo fosforno kislino (Tho- masova žlindra, superfosfat) pomaga v takim slučaju gotovo.

Pomanjkanje kalija se spozna na listih, ki so kodraste in nepravilne oblike in na odmiranju drugače krepkih poganjkov. Največ kalija potrebuje jablana, za tem češnja in drugo koščičasto sadje, naj- manj pa hruška. Največje primanjko- vanje kalija je navadno opaziti v peščeni zemlji.

Pomanjkanje apna je opaziti po raznih znakih. (Pri koščičastem sadju večkrat smolikavost.)

S kakimi gnojili in kako je gnojiti sadnemu drevju.

1. Splošna gnojila, to so taka gnojila, ki vsebujejo v večji ali manjši količini vse gori označene redilne snovi. Ta gnojila so: hlevski gnoj, gnojnica, stra- nišnji gnoj in kompost ali mešanec.

2. Umetna gnojila, ki vsebujejo po eno ali največ dve redilni snovi. Ta gno- jila so:

Dušična gnojila: čilski soliter, žveple- nokisli amonijak in apneni dušik.

Fosforokisla gnojila: Thomasova žlin- dra in superfosfat.

Kalijeva gnojila: kalijeva sol in kajnit. Apno.

Z namenom, da bi ne bil članek preveč teoretičen ter manj razumljiv in dolgočasen, navedem kar suha števila, po katerih nam je mogoče potem izračunati količino potrebnega gnojila. Prof. dr. Barth je dognal, da porabi sadno drevo približno vsako leto in na vsak m² površine pod drevesom 10 g dušika, 15 g kalija, 5 g fosforne kisline in 15 g apna. Če vemo koliko odstotno je to in ono gnojilo in koliko meri površina, ki jo zavzema drevo, si lahko izračunamo potrebno količino gnojila, ki ga moramo potrositi. Če gnojimo za več let, moramo te številke s številom let pomnožiti. S čilskim solitrom gnojenje za več let ni priporočljivo, zato potrosimo to gnojilo rajše vsako leto. Hlevski gnoj je zelo različnega sestoja in kakovosti in zato ne morem navesti točne količine, ki bi bila potrebna, da se nadomestijo v zemlji gornje snovi.

Kako gnojimo?

Gnoj podkopljemo pod drevesno krono in sicer enakomerno po celi površini in ne le v bližini debla, kar je ze-

lo napačno. V bližini debla je pač najmanj korenin, a največ jih je pod kapjo. Da jih je tam največ je lahko umljivo, ker tam pade največ padavin. Za tekoči gnoj, to je za gnojnico in v vodi raztopljena umetna gnojila (čilski soliter) pa napravimo na površini pod kruno, zlasti pa pod kapjo drevesa več lukenj, katere napolnimo s tekočim gnojilom. Najboljši čas za gnojenje je jesen, zato kmetovalci požurite se in gnojite pravočasno in obilno vašemu sadnemu drevju. J. Ušaj.

ČISTIMO TRAVNIKE PRED GNOJENJEM!

Predno travnike pognojimo, pokopljemo iz njih vso robido in trnje, jih počistimo in odstranimo iz ruše mah. Le na ta način bo imelo gnojenje popoln uspeh.

Neosnovan je izgovor, da nimamo travniške brane. Kaj pa železne grablje, ali tudi teh nimamo? In če jih nimamo mi jih ima naš sosed, ki nam jih bo gotovo posodil.

Poljedelstvo in vrtnarstvo

Jesensko oranje.

Prazne in puste so njive. Pridelki so večinoma že spravljani, le repo, krmsko peso in kako kapusnico vidimo še ponekod. Tudi plevel je začel že rjaveti. Njegove plodnice se odpirajo in seme se razsipa po njivi, kjer bo čakalo ugodnega spomladanskega vremena, ki ga bo obudilo zopet k življenju. Če hodimo mnogo po deželi se nam bo mogoče posrečilo, da bomo naleteli semintja tudi na njivo, ki je že sedaj izorana za spomladansko setev, seveda mnogo jih ne bo.

Zakaj si je ta kmetič že sedaj izoral njivo? Ali ima od tega kako korist? — Gotovo! Drugače bi tega ne delal, oziroma bi naredil samo enkrat.

Dolgoletna izkustva pravijo:

Njiva, ki leži preko zime v brazdah, je izpostavljena v veliko večji meri učinkom vode in mraza kot neizorana. Mraz grude drobi in napravlja njivo »godno«.

Z jesenskim oranjem na najboljši način spravimo v zemljo gnoj. Preko zime se začne gnoj v zemlji razkrajati in spomladi dobijo rastline, ki jih posejemo, takoj v mladosti lahko sprejemljivo hrano. To ni ugodno samo za jaražita, ki se ne zadovoljijo s svežim hlevskim gnojem, ampak tudi za krompir, peso in druge okopavine.

Jesensko oranje nam pomaga tudi uničevati plevel. Seme plevela pride v zemljo in spomladi zgodaj skali. Ko njivo pripravljamo za setev, uničimo s

pripravljalnimi deli tudi plevel. Pri spomladanskem oranju pa pride plevel še le takrat v zemljo in skali s setvijo vred, tako da ga pri žitu sploh ne moremo uničevati, (če ni sejano v vrste). Razen tega z jesenskim oranjem podorjemo mnogo plevela, ki preko zime v zemlji gnije in nam tako pomaga gnojiti za spomladansko setev.

V gospodarsko naprednih krajih je jesensko oranje zelo razširjeno. Zakaj bi tudi kdo od naših kmetov z njim ne poizkusil? Če na primer vinogradu bolj koristi, da ga jeseni prekopljemo in pognojimo, zakaj bi ne koristilo njivi?

G.

Trtam, ki so bile letos poškodovane po toči bomo mnogo koristili, če jih pognojimo z umetnimi gnojili.

Naprava moderne gnojnišnice.

Po l' Agricoltura Friulana Dott. geom. F. Allatere, priredil I. Nanut = Gorica.

Kakor našim čitateljem znano, je sedanja vlada sklenila in odobrila potom zakonskega odloka, objavljenega v uradnem listu od 24. septembra t. l. pod št. 1605, da mora vsak živinorejec pod kaznijo zgraditi si gnojnišnico tekom 18 mesecev od dneva objave omenjenega zakona in to radi čimvečje pridobitve naravnih gnojil za poljedelstvo.

Ker pa so take obzidane gnojnišnice raznovrstne in v današnjih časih drag »špas«, ki si ga vsakdo ne more privoščiti, (sicer pa vlada prisili v posebnih slučajih občino, da zgradi skupne gnojnišnice na stroške lastnikov živine in to posebno pri obljudenih skupinah hiš) zato hočem podati našim živinorejcem kratek popis modernega, času primernega in cenenelega gnojlišča, ki je prirejeno za štiri odrastla goveda. Površino gnojlišča lahko primerno s številom goved povečamo ali zmanjšamo, in sicer kakor zakon veleva: 4 m² na vsako glavno odrastle govedu. Isto velja za podležino ali greznico, da namreč njeno vse-

bino v sorazmerju s številom govedi povečamo ali zmanjšamo.

Kmetje, ki imajo gnojnišnico že obzidano na način, da gnojnica ne odteka in se ne izgublja iz gnojnišnice, niso po zakonu primorani zgraditi si drugo. — Da si pa vsi oni živinorejci, ki so primorani po zakonu zgraditi si novo gnojnišnico prihranijo na stroških in sitnostih, hočem podati kratek popis njene zgradbe.

Kakor zakon veleva, mrajo biti obmejni zidovi in podlaga gnojnišnice zgrajeni iz neprodorne snovi, t. j. zidani iz opeke ali iz kamenja. Notranje stene morajo biti ometane s cementno malto. Ravno taka mora biti tudi podležina ali greznica. Najboljša, najtrpežnejša in najcenejša je celokupna zgradba iz betona.

V svrhu štedenja priporočam vsakemu živinorejcu, da si sam izkoplje o prostem času temelje in jamo za greznico in sam preskrbi količino potrebne gruča. Razen tega naj pazi, da bodo tla pod betonskim tlakom zadostno trdna, da betonski tlak ne bi počil. Preskrbi naj si tudi potrebni cement, pomaga naj zidarju pri izdelovanju in postavljanju potrebnega lesenega ogrodja za zid in končno lahko sam opravlja vsa potrebna podajaška dela. Sicer si pa na deželi živinorejci lahko pomagajo tudi na ta način, da si potrebno leseno ogrodje za zid in greznico eden drugemu izposodijo proti primerni odškodnini. Vsekakor se priporoča, da si vsak posemejni živinorejec preskrbi za zgradbo gnojnišnice enega dobro izučena zidarja in temu poveri delo, ali pa odda delo naravnost odgovornemu podjetniku, ki mu jamči in odgovarja za solidnost zgradbe. Obmejni zidovi naj bodo napravljeni iz spranega gruča in peska pomešanega s cementom v razmerju 1:6 t. j. en del cementa in šest delov gruča in peska. To zmes moramo najprvo suho dvakrat premešati in nato zmočiti in spet dvakrat mokro premešati ter nato šele nametati v pripravljeno leseno ogrodje. Pripominjam pa, da je potreb-

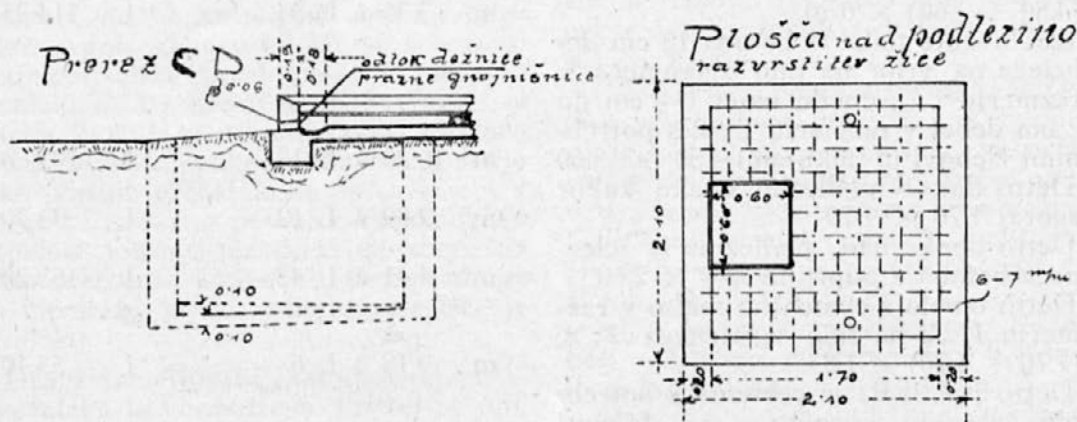

no tako nametano zmes dobro potolči in namastiti, da nam ne ostane porozna (luknjičava), t. j. da nam pozneje zidovi in tlak na kakem mestu ne bi prepuščali gnojnice. S tem si prihranimo notranji fini cementni omet.

Tla pod cementnim tlakom površine naj bodo trdna in ne rahla, ker drugače nam betonsko dno pod težino nakopičenega gnoja lahko počni in s tem izgu-

Ako je gnojišče prazno in hočemo, da nam ob nalivih deževnica ne teče v greznico, pustimo ob greznici v višini tlaka dve luknji v zidu, tako da odteče deževnica skozi iste. Ko ni dežja, luknje zamašimo in pustimo odmašene luknje v žlebu, da gnojnica zopet odteka v greznico.

Zidovi greznice naj bodo enako napravljeni kakor zidovi gnojišča. Zraven

bimo obilo gnojnice. Nastale razpokline v cementnem tlaku kaj težko zamašimo. Edina pomoč je, da napravimo ponovno celo površino z novo cementno plastjo 2—4 cm debelo.

Površina cele gnojnišnice je razdeljena v dva dela z malim zidcem po sredi, 10 cm debelim in 10 cm visokim. Ob vseh notranjih straneh okoli in okoli je treba napraviti žleb za odtok s primeranim padcem, tako da se steka gnojnica skozi dve luknji v greznico. Tlak dna sam na sebi mora imeti najmanj 2% padca proti greznici.

tega pa morajo biti od znotraj s cementno malto fino ometani in zglateni (en del cementa in dva dela finega spranega peska). Obok nad greznico naj bo tudi iz betona in sicer s takozvanega železnega betona. Pokrivalo v odprtini oboka je lahko iz cementa, lahko pa tudi iz lesa. Napravljeno naj bo solidno, da nam ga voz ne pokvari, ko gremo z njim čez greznico.

Na splošno bodo morale občine in drugi zato določeni organi paziti in dati potrebna navodila za izvršitev zakona.

Proračun po cenah kot so danes v Gorici in v goriški okolici.

1. Kopanje v navadnem zemljišču z odvažanjem materiala:

$$a) \text{ za podlezino } 2.10 \times 2.10 \times 1.45 = m^3 \quad 6.39$$

$$b) \text{ za temelje zidov } 2 \times (3.60 + 4.80) \times 0.30 \times 0.20 = m^3 \quad 1.—$$

$$c) \text{ za tlak } 3.60 \times 4.50 \times 0.10 = m^3 \quad 1.62$$

$$\text{Skupaj } m^3 \quad 9.01 \text{ à L } 11.— = \quad L \quad 99.10$$

Prenos 99.10

2. Izdelovanje temelja iz betona v razmerju 1 : 6 za zidove gnojnišnice $2 \times (4.90 + 3.40) \times 0.30 \times 0.20$ m³ 1.— à L 80.— = L 80.—
3. Izdelovanje zida iz betona v razmerju 1 : 6 za podlezino s potrebnim ogrodenjem in zopetna odstranitev istega 20 cm debelega $2 \times (1.70 + 1.20) \times 1.35$ = m² 7.83 à L 30.— = L 234.90
4. Detto zida za gnojnišnico 15 cm debelega s potrebnim lesenim ogrodenjem in zopetna odstranitev istega $2 \times (4.80 + 3.60) \times 0.20$ = m³ 3.36 à L 34.— = L 114.25
5. Izdelovanje tlaka iz betona 10 cm debelega na vrhu na fino zglajenega v razmerju 1 : 6 in fin omet 1½ cm do 2 cm debel v razmerju 1 : 2 s potrebnimi žlebovi in luknjami 4.50×3.60 = m² 16.20 à L 18.— = L 291.60
6. Detto tlaka v podlezini enako kakor zgoraj 1.70×1.70 = m³ 2.89 à L 12.— = L 34.70
7. Detto oboka nad podlezino iz železnega betona z odprtino 2.10×2.10 = m³ 4.41 à L 42.— = L 185.20
8. Detto ometa s cementno malto v razmerju 1 : 2 na fino zglajenega $2 \times (1.70 + 1.70) \times 1.35$ = m² 9.18 à L 6.— = L 55.10
9. Detto pokrivala iz cementa s potrebnim železnim obročkom za dvigniti 0.60×0.60 št. 1

L 22.—

Skupaj 1116.85

Splošno znanstvo

Kemija v modernem kmetijstvu.

Po naukih profesorja H. F. Buttona napisal F. Magajna.

(Nadaljevanje.)

V podanem obrisu kemijske znanosti smo izvedeli nekaj najnujnejših elementarnih dejstev, vendar bi na podlagi njih lahko krenili proti temeljitejšemu proučavanju te znanosti. Tega nam seveda ni treba; ako smo zmožni razumevati nekatere procese, ki jih vidimo vsak dan in če vemo, kako lahko te procese pospešujemo ali zabranjujemo in jih na ta način držimo v pravih mejah, je za nas dovolj. Ob zaključku naj v nasled-

njem povem nekaj malega o kemičnem preoblikovanju nekaterih najnavadnejših stvari.

Preizkušnja mleka. — Babcockova metoda preizkušanja mleka je znana po vsem svetu. Z njo se dožene, koliko tolsče (smetane) ima mleko.

V sveže namolzenem mleku plava tolsča v obliki drobnih kroglic. Ako mleko nekaj časa stoji na miru, se te kroglice zberejo na vrhu, ker je tolsča lažja od ostalega mleka. Sicer že vsi vemo, da liter smetane tehta manj kot liter mleka. Ako bi se vsa tolsča v mleku hitro dvignila na površje, bi ne potrebovali posebnih preizkušenj, pogledali bi le debelost smetane, pa bi vedeli kako mastno je

mleko. Toda mlečna tolšča je le za spoznanje lažja od mleka in zato se le polagoma zbira na vrhu in vsa se nikoli ne zbere tam, ker lepljivost mleka zadrži mnogo tolščnih kroglic.

Da pridemo temu v okom, vlijemo v mleko žveplene kisline in dosežemo s tem dvojje. Prvič napravimo s tem mleko težje in zato se tolšča hitreje dvigne na vrh. Drugič pa kislina raztopi v mleku vse snovi, razen tolšče in zato mleko ni več lepljivo, da bi zadrževalo tolščne kroglice. Apno, ki je v mleku, se spremeni v apneni sulfat in sede polagoma na dno steklenice. To apno je tista tvarina v mleku, ki služi za grajenje kosti sesajoče živali. Mlečni sladkor odda nekaj svoje vode kislini, preostalo se pa spremeni v oglje, ki tekočino pobarva. Množina ali debelost tolščne plasti, ki se zbere na vrhu preizkuševalne cevi (butirometra) na mpokaže, koliko odstotkov tolšče je v mleku.

Druga temeljitejša metoda preizkušanja mleka je Gerberjeva. Pri tej pa moramo imeti poleg butirometrov tudi centrifugalni strojček. V butirometer vlijemo 10 kubičnih centimetrov žveplene kisline, en kubični centimeter amilovega alkohola in enajst kubičnih centimetrov svežega ali vsaj dobro premešanega mleka, ki ga hočemo preizkusiti. Butirometer zapremo z gumijevim zamaškom in ga stresamo, da kislina hitreje raztopi mleko (razen tolšče). Alkohol povzroči, da se tolščne kroglice razbijejo, da se tolšča tako spremeni v tekočino, ki je podobna olju. Ako bi postavili butirometre pokoncu, bi se tolšča polagoma sama zbrala na vrhu v ozkem vratu, na katerem je lestvica zarez ki so numerirane, da potem na njih čitamo debelost tolščne plasti. Ker pa ne maramo čakati, denemo butirometre v centrifugalni stroj, ga vrtimo kake tri minute in sredobezna sila povzroči, da se vsa tolšča hitro zbere v ozkem vratu butirometrov.

Železna rja. — Železno rjo pozna vsak, a vsak ne ve, kako se jo lahko prepreči. Navadno železo najdemo v naravi spojeno s kisikom v sorazmerju dveh ato-

mov železa na vsake tri atome kisika ($\text{Fe}_2 \text{O}_3$). Tej spojini pravimo na kratko »železna ruda«, ali pa »železna rja«. Kadar železno rudo ali rjo zmešamo z ogljem in močno segrejemo, potegne oglje (ogljik) kisik nase železo samo se pa raztopi in odteče. Tako dobimo kisika prosto železo. A navzlic temu ni železo za vselej rešeno kisika, rado se združi ponovno z njim in potem imamo namesto železa zopet železno rjo. Sicer pa je železo le redkokdaj čisto, vedno ima v sebi nekaj ogljika, fosforja in žvepla in vsled tega tudi rajši rjavi.

Če je železo popolnoma čisto in če ga imamo v suhem prostoru, se sploh ne spaja s kisikom, toda vlaga in nečiste stvari v njem pospešujejo, da začne rjaveti. Mehko kovno železo ima najmanj tujih snovi v sebi, zato pa manj rado rjavi. To vidimo na primer pri navadnih žičnih žeblih (dratencih), ki so vedno svetli dokler so na suhem. Jeklo je bolj podvrženo rji kot mehko kovno železo, ker v jeklu je več ogljika.

Navzočnost soli v dežju ali megli zelo pospešuje rjavenje železa ali jekla. V enem tednu napravi rja v obmorskih krajih več škode na železu, kakor v pol letu v krajih, ki so daleč od morja. Če se hoče železo zavarovati pred rjo, je treba preprečiti dostop zraka in vlage do nje. Eden najuspešnejših načinov je pocinjenje železa in to storijo v tovarnah potem posebnega elektro-kemičnega procesa. Pocinjena žica, pocinjena železna posoda itd. toliko časa ni podvržena rjavenju, dokler se cin ne oddrgne. Mi sami lahko omejimo rjavenje s tem, da tako železo pobarvamo z oljnato barvo. orodje in čiste dele strojev pa namažemo z oljem, ko so suhi.

Kadar železo rjavi, postaja težje in zavzema več prostora. Ako denemo v posodo sedem kilogramov žeblih in jih pustimo v miru, da jih rja popolnoma sne, bo rja, ki je nastala iz njih, tehtala deset kg. Včasih razpadejo cele pečine, ker imajo v sebi železne žile. Ako pride do teh zrak ali vlaga, začnejo rjaveti in naraščajo v svojem obsegu, dokler skale ne razcepijo.

		Zadružništvo		
--	--	--------------	--	--

Voditelji naših zadrug.

Nekaj misli hočem podati voditeljem naših zadrug; niso nove, stare so, odkar obstoji zadružna ideja. Prvi orači za družne ledine so si jih napisali na svoj prapor in so ž njimi osvojili svet. Toda, četudi preizkušene resnice, se kaj rade pozabljajo in vedno in vedno jih je treba poklicati v spomin našim zadružnim voditeljem, saj na njih sloni cela zadružna stavba. Najboljša pravila in najtočnejši poslovni red ne koristi, če niso možje, katerim je poverjeno vodstvo zadrug, na svojem mestu.

Voditelji zadrug ne smejo iskati samo osebnih koristi.

Nemoralno in za zadrugo nevarno je, če bi se člani pehali za odborniška mesta z namero, da bi potem zadrugo izrabljali v svoje osebne namene. Neprijeten utis napravi na človeka, če vidi, da imajo udje načelstva in nadzorstva velike kredite pri zadrugi in to še celo daljšo dobo. Nepravilno je tudi, da člani načelstva drug drugemu medsebojno porokujejo.

Kjer so take nerednosti, tam se ne zavada nalog, katere naj ima zadruga in taka zadruga pride prav kmalu v težave. Takih žalostnih skušenj imamo mnogo.

Nespametno bi ravnal tudi oni, ki bi prevzel odborniško mesto radi časti in pohvale od strani drugih članov. Časti in hvale pač ne zasluži, če ne stori drugega, kakor da se pusti voliti v odbor. Pa je tudi prazno upanje na čast in hvalo; je že tako na svetu: nekje pravi, kadar je prav dobra letina: letos smo pa mnogo pridelali, kadar pa je slaba letina, tarnajo: letos je pa Bog malo dal. Isto je pri zadrugi; ako zadruga dobro dela, se zdi to članom samo po sebi umevno; nasprotno pa, ako se pri zadrugi pokaže zguba, se takoj dolži načelstvo, da je ono krivo zgube.

Najlepšo nagrado za svoje delovanje

dobi vsakdo v lastni zavesti. Nočem pa trditi, da bi član načelstva ali nadzorstva ne smel imeti od zadruge prav nikakih koristi, ampak samo delo in skrbi. Nikakor, enake koristi naj ima, kakor drugi člani; ožigosati hočem le grdo razvado, da člani načelstva in nadzorstva izrabijo velik del kredita zase, medtem ko primanjkuje kredita za druge člane. Čisto navadna sleparija pa je, če ima odbornik pri zadrugi izposojeno večjo svoto po nizkih obrestih in potem to svoto naloži kje drugje, navadno pri nesolidnem zavodu, na višje obresti. Tudi tak slučaj je znan.

V zadrugi se ne bi smelo poznati besedice »jaz«, marveč le besedico »mi«! Sklepati sme načelstvo skupno, ne pa posameznik. Ni dopustno, da se vse delo prepusti samo eni osebi; vodstvo zadruge mora imeti v rokah načelstvo, naloga nadzorstva pa je, nadzorovati zadrugo v vsem njenem poslovanju. Kjer vrši nadzorstvo svoje dolžnosti, tam se bo tudi načelstvo prizadevalo izpolnjevati svoje. Če je pa nadzorstvo slabo, takorekoč le na papirju, se prav lahko zgodi, da načelstvo, v svesti si, da ni nad njim nikake kontrole, zaide na napačna pota. Pri tej priliki naj gram še neko razvado; nekateri blagajniki hranijo med denarjem zadruge tudi drug denar, bodisi svoj lasten, društven ali karkoli. To je nepravilno; blagajna zadruge mora biti popolnoma zase, kakor sta ločeni blagajni dveh sicer najboljših sosedov.

Odborniki se morajo zavedati svoje odgovornosti.

Tudi to je treba prav posebno poudariti; odborniki in člani nadzorstva so odgovorni za vse, kar v zadrugi napravijo. Odgovorni so predvsem samim sebi, ne jamčijo samo toliko, kolikor vsak drugi član zadruge, nego njihovo jamstvo sega daleč preko te meje. Zakon izrecno

predpisuje, da morajo delati s pazljivo skrbnega trgovca in jih smatra osebno in solidarno odgovorne za vso škodo, ki bi nastala, če bi se ta določba ne izpolnjevala.

Toda ne samo ozir na lastno škodo mora odvracati načelstvo od slabega poslovanja, temveč mora pri tem voditi odbornike nekaj višjega. Denar zadružnikov je več ali manj izročen v roke načelstva. Da je to mogoče, morajo odborniki uživati zaupanje pri zadružnikih in načelstvo se mora skazati vredno tega zaupanja. Seveda se lahko pripeti zguba pri še tako vestnem vodstvu, toda za tako zgubo načelstvo ni odgovorno.

Slednjič se mora načelstvo in nadzorstvo zavedati odgovornosti nasproti celokupnemu združništvu. Sicer direktne posledice propada kake zadruga ne se gajo po navadi daleč, nego ostanejo lokalizirane, toda indirektno taka nesreča škoduje celemu združništvu. Združništvo ima precej neprijateljev, ki takoj porabijo priliko, da po njem udarijo. Brez združništva danes ne moremo več shajati, združništvo nas je rešilo v nešteti nevarnostih; zavedati se morajo svoje odgovornosti tudi napram narodu vsi oni, katerim je poverjena vodstvo zadrug.

»Narodni gospodar«.

Splošno gospodarstvo

Kompost.

Kompost je izvrstno organsko gnojilo, bogato na snoveh, ki jih rastlina takoj lahko uporabi in bi ne smel zato manjkati v nobenem gospodarstvu, kjer je razširjena sadjereja. Kompost je eno izmed najboljših gnojil za sadno drevje, uporablja se pa tudi zelo mnogo v vrtnarstvu ravno radi svojega izvrstnega učinka. Kompost predstavlja takorekoč hranilno pušico za kmeta, ker v njem se spreminjajo v najkrajšem času najraznovrstnejše snovi v obliko gnoja. Na kompost znesemo vse kuhinjske odpadke, listje, kosti, dlako, žimo, perje, pepel, apno, cestno blato itd., pomešano s hlevskim gnojem. Kompost nam zelo dobro služi pri pravi novih sadovnjakov, ker mnogo hitrejše deluje kot hlevski gnoj.

Pripravljanje komposta je zelo enostavno: Nasujemo vrsto zemlje. Nanjo namečemo plast dobrega gnoja, na katero potrosimo še nekoliko superfosfata in kalijeve soli in obenem razne odpadke, s katerimi peč razpolagamo. Na to vrsto namečemo zopet plast zemlje, in potem pride nova plast gnoja in odpadkov, ki jih hočemo spremeniti v gnoj. Tako nadaljujemo, dokler ne dobimo

primerno velikega prizmatičnega kupa. Da pospešimo fermentacijo (razkrajanje) onih snovi, ki se težko razkrajajo, jih denemo poleg onih, ki se hitro razkrajajo, kot so naprimer apno, pepel in živalski odpadki. Tvarine, ki se razkrajajo počasno, denemo v sredo kupa, kjer je toplota višja in vsled tega tudi fermentacija (razkrajanje) hitrejša. Ko smo dovršili zlaganje kupa, ga dobro stlačimo na vrhu in stolčemo tudi od strani. Razkrajanje svežega kupa pospešujemo s tem, da ga polivamo večkrat z gnojnico. Če je bil kup skrbno napravljen, se fermentacija ne zakasni in tvarina se hitro razkraja, pretvarja in razpada in organski dušik se spreminja v oblike, ki jih rastlina lažje vsrka, kakor pravimo: dušik se nitrificira.

Ko toplota v kupu pada, ga kaže premešati, na ta način da ga prevržemo in potem zopet dobro potlačimo. S tem dosežemo, da se tvarina hitrejše razkraja in razven tega da postane enotnejša. Premešavanje kupa ponovimo lahko še večkrat.

Da zabranimo uhajanje dušika, ki predstavlja najdragocenejšo snov, posujemo kupe s sadro ali pa z železno (zelezo) galico. Razen tega obdamo kup od

vseh strani z ilovico ki jo dobro pritlačimo.

Vsebinska in dobrotna komposta je seveda lahko zelo različna. Ravna se po snoveh, ki smo jih uporabili in po tem, kako smo kompost pripravili.

Če hočemo imeti dober kompost za gnojenje novih nasadov, moramo pomešati med njega tudi umetna gnojila. Za vsako drevesce je potrebno vsaj 20—30 kg komposta. P. Vallig.

Semenski krompir.

Nemški zgodnji krompir »Juliniere« je že skoro ves razprodan. V skladišču Zadrugne zveze bo začetkom novembra na razpolago le še 50—60 q.

Opozarjamo vse privatnike, ki so se naročili pisмено ali ustmeno na nemški krompir, da ga dvignejo takoj, ko bodo obveščeni potom časopisja, da je prispel. Kdor bi ga pravočasno ne dvignil izgubi pravico do prijavljene količine. Kdor pa se ni prijavil, naj se požuri, ako si hoče preskrbeti dobro in zdravo seme zgodnje vrste.

Jugoslovanski krompir. Prejeli smo že lepo število prijav za spomladansko dobavo gorenjskega krompirja oneida, dolenjskega krompirja in rdečega rožnika. Ker pa nam še vedno manjkajo prijave iz nekaterih krajev, ponovno pozivljamo zaostale zadruge in privatnike, naj nam čimprej sporočijo približno potrebo semenskega krompirja navedenih vrst.

Brezplačno gnojilo.

Za brezplačen gnojilni poizkus s čilskim solitrom se je prijavilo preveliko število naročnikov »Gosp. lista«, zato je moral odločiti žreb, kdo dobi gnojilo. Izžrebani so bili sledeči:

1. Ivan Trček, Veharše — Idrija. 2. Jakob Žitko, Matenjavas 25 — Prestranek. 3. Dr. P. Laharnar, Dutovlje. 4. Bratuž Ciril, Čepovan *. 5. Anton Vetrih, Bačanje 93². 6. Franc Bajt, Zatoľmin. 7. Josip Božič, Dolga poljana 50 — Vipava *. 8. Jožef Cetin, Harije 20 — Bistrica. 9. Avguštin Bandelj, Gabrovica 16 — Komen *. 10. Klement Bačič, Cerovlje *

Pas 47 — Istra. 11. Jožef Humar, Števerjan 188 *. 12. Tomaž Lukman, Slap ob Idriji. 13. Franc Grmek, Miren 164 *. 14. Franc Zajc, Jazne 233 — Cerkno. 15. Ivan Leban, Vrtojba 31 *. 16. Gospodarska zadruga, Avče *. 17. Jožef Velušček, Plave 177 *. 18. Jožef Devetak, Štandrež 257 *. 19. Bele Jožef, Šempas 154 *. 20. Bratuž Jernej, Števerjan *.

Vsi oni naročniki, ki so zaznamovani z zvezdico, naj dvignejo čilski soliter čimprej pri Zadrugni zvezi v Gorici, oziroma naj sporočijo, po kom naj ga jim pošljemo. Pošiljanje po pošti je predrago, ker stane 8 lir.

Opozarjamo, da poizkus s čilskim solitrom ne bo imel popolnega uspeha, če je v zemlji premalo fosforja. Pšenica bo sicer bujna, toda zrno bo slabo. Zato naj potrosi vsakdo razen dobljenega čilskega solitra še 25 kg superfosfata (stane okrog 10 lir). Obe gnojili naj pomeša in potrosi skupaj. Poizkus je za 500 m², več naj nihče ne pognoji. Dobro je, če je njiva nekaj večja, da se bo videl razloček med pognojenim in nepognojenim žitom.

Kdor je prejel sedaj brezplačno 5 kg solitra za jesensko gnojenje, bo dobil spomladi drugih 5 kg za spomladansko gnojenje, tako da bo parcela dvakrat pognojena s solitrom.

Zadruge pozor!

V teh dneh razpošilja registrski urad zadrugam prijavnice pole za pristojbino mrtve roke (manomorta). Zadruge temu davku niso podvržene, zato naj odgovore približno tako-le:

Ufficio del Registro . . . . .

Il firmato presidente del(la) . . . . .
si onora comunicare che il detto (a) . . . . .
(consorzio-cassa) è una Società commerciale registrata presso il R. Tribunale di Gorizia sotto contrassegno Cons. . . . . e perciò esente dalla tassa di manomorta.

(Pečat in podpis.)

Tržni pregled

Vse italijansko gospodarstvo stoji trenutno pod uplivom porasta italijanske lire, ki je pridobila tekom mesecev september in oktober na mednarodnem trgu približno 30% na svoji vrednosti.

Umljivo je, da morajo cene pasti, ako pridobi denar na kupovalni vrednosti. Padec cen pa ni enakomeren pri vsem blagu. Porast vrednosti denarja vpliva v prvi vrsti na ono blago, katerega se uvaža v državo iz inozemstva, ker se mora to blago plačevati v tuji valuti. Padec cene se pa opazi tudi pri onih vrstah blaga ki se v veliki količini izvažajo iz države, ker postane pri porastu valute to blago za inozemstvo zelo drago, izvoz je omejen in blago pride potem na domače trge.

V splošnem pa se cene ne spremenijo tako hitro kot vrednost valute, ker je potrebno računati pri malem trgovcu — samo ta pride v neposreden stik s širšimi sloji prebivalstva — z zalogo blaga, na kateri ne sme preveč izgubiti, ker bi bil drugače uničen.

Žita: Za ceno žita je merodajna v Italiji milanska žitna borza poleg one v Genovi. Dne 23. oktobra je notiralo žito sledeče cene (za 100 kg pri nakupu 10 vagonov):

domača pšenica	L 192 do 200
amerikanska in ruska pšenica	L 205 do 210
koruza	L 95 do 100
oves inozemski	L 120
oves domači	L 130
rž trenutno	L 145

(V naši deželi se dobi koruza na debelo tudi po 90 do 92 L pri nakupu celih vagonov). — Moke za izdelavo testenin imajo različne cene, enotna krušna moka pa stane na debelo 250 L za q (pri velikem odjemu).

Krma: Cene sena, ki so šle v prejšnjem mesecu precej navzdol, so se ustavile. Po nekod so se cene celo nekoliko dvignile. Pri nas nima seno niti od daleč tako vi-

soke cene kot v ostalih pokrajinah kraljestva, ker je bil pridelek v splošnem še precej zadovoljiv. V zimskih mesecih se pričakuje porast cen tudi pri nas, če ga ne bo preprečila vedno rastoča vrednost lire. Po 30 lir se lahko dobi na deželi poljubne količine sena, včasih pa tudi v mestu ne doseže višje cene, če je ponudba prevelika.

Otrobi stanejo kot v prejšnjem mesecu od 100 do 110 lir, inozemske so za približno 10 lir cenejše kot domače.

Oljate tropine so pri nakupu celih vagonov v tvornici nekaj cenejše, v drobni prodaji pa so obdržale staro ceno.

Živina: Cena živine je še vedno nizka, ker se pred zimo proda mnogo živine, ki se jo lahko pogreša. Posebno nizko ceno ima mršava živina. Opitana se že lažje proda po ugodnejših cenah, vendar pri nas ne mnogo čez 4 lire. Tudi prašičem se cene niso dvignile.

Vino: Letošnja trgategv je izpadla v celi Italiji dokaj slabše kot lanska. Pri nas je pridelek v splošnem nekaj nad polovični v krajih, kjer je pobila toča pa še mnogo manjši. Le redki so kraji, ki lahko rečejo, da imajo normalen pridelek.

Cena slabjšega mošta se suče okrog dveh lir, za boljši mošt pa se doseže do 2 liri 20 stot.

Mlečni izdelki: Cene masla se držijo na italijanskih trgih še precej dobro, ker si skušajo trgovci že sedaj zagotoviti blago za prihodnjo sezono. Izvoz masla je sicer majhen, vendar pa to ne povzroča padca cen, ker je tudi produkcija zmanjšana. Tudi sir se drži v ceni.

Pri nas se gibljejo cene masla med Lit. 19 in 19.50 z všteto užitnino. Ustanavljajo se še vedno nove mlekarnice, ker kmet čuti vedno bolj in bolj veliko pomanjkanje denarja in se z vso silo oklepa tega skoro edinega stalnega vira dohodkov.

Tolminski sir je ostal v ceni neizpremenjen.

Umetna gnojila: S Tomaževo žlindro so se kmetje že precej preskrbeli, vendar pa je še vedno v nadrobni prodaji dokaj živo popraševanje po njej.

V tvornicah je žlindra precej poskočila v ceni, toda te drage žlindre se poslužuje le malokdo. Vsak skuša izkoristiti

le stare zaključke po ugodnejših cenah. Za superfosfat se oglašča precej naročnikov, cena je ostala nespremenjena.

Zelo je padel v ceni pri nakupu celih vagonov amonijev sulfat in deloma tudi apneni dušik. Vendar se v naših krajih porabi dušičnatih gnojil le malo.

Kalijeve sol se je v ceni nekoliko dvignila, na drobno pa se dobi še vedno po starih cenah.

Vprašanja in odgovori

Vprašanje št. 50: Preuredil sem hlev za govejo živino in gnojnično jamo. Ali je še čas za napravo prošnje za podelitev podpore?

Odgovor: Rok za vlaganje prošenj glede podpore za vzorno narejene hleve, svinjake in greznice je že potekel, oglašil ste se prepozno.

Vprašanje št. 51: Koliko bi stal cement, ako bi se ga potom Vas več skupno naročilo?

Odgovor: Ker potrebujejo naše zadruge oziroma njih člani vsako leto precejšnje količine cementa, se je zanimala Zadruga zveza tudi za ceno dobave dobrega cementa — seveda le na cele vagone. Sklenila je z neko tvrdko pogodbo, na podlagi katere lahko nudi svojim članicam dober cement pod ugodnimi pogoji. Zberite naročila, ki morajo dosegati vsaj en vagon, 100 q cementa in pošljite nam jih potem Vaše zadruge. V slučaju, da rabite cel vagon, javite nam takoj, da Vam natančno sporočimo pogoje glede vreč, cene in plačila.

Vprašanje št. 52: Ali bi nam Z. Z. naročila skupno lita korita in ograjo za svinjake?

Odgovor: Z. Z. Vam bo šla pri naročbi omenjenih stvari rada na roko, morali bi se prej natančno o stvari pogovoriti.

Vprašanje št. 53: Ali Vam je znano, kje bi se dobilo mlade kostonje, če moreže že cepljene?

Odgovor: Prašali smo pri Kmetijskem uradu, ki pa nam je sporočil, da cepljenih

kostonjev nima. Ima le navaden divji kostonj (ippocastano). Informirali se bomo drugje in Vam čimprej sporočili.

Vprašanje št. 54: Imam kravo, ki vedno grize rep sebi in drugi živini. Kaj je temu vzrok?

Odgovor: Lizanje zida in opeke, iskanje ostankov obleke in cunj, grizenje repa in podobne slabe navade kažejo na to, da z živaljo ni vse v redu. Včasih to delajo bolne živali, ki trpijo na prebavilih. Stikajo za vsem in se lotijo vsake stvari, tudi lastnega blata. Včasih pa to opazamo na zdravih živalih, ki imajo prebavila v popolnem redu. V tem slučaju je krivo nepravilno krmljenje. Žival dobiva premalo neorganskih soli in zato liže zid, grize rep (ki ima na sebi vedno kolikor toliko ostankov scalnice in je zato slan), pije gnojnico in sploh stika za vsemi predmeti, ki so slani, oziroma, o katerih ji pravi nagon, da so slani. Proti tem napakam se borimo na ta način, da damo živali včasih med krmo žlico klajnega apna in ji potrosimo večkrat krmo s soljo.

Vprašanje št. 55: Ali se dobijo pri kmetijskem uradu mlada, lepa murvova drevesa?

Odgovor: Kmetijski urad nam sporoča, da murv nima več.

Vprašanje št. 56: Imam 400 murvovih divjakov, ki sem jih že lani okuliral in letos zopet a obakrat zastonj. Prijelo se je prav nekaj malega, čeprav sem potrosil kusil z olupljenim očesom in z lesom.

Čudno se mi zdi to ker se mi pri drugem drevju vse prime. Ali se doseže mogoče pri murvi s cepiči boljši uspeh? Kateri način priporočate?

Odgovor: V zadnjem času se je nasadilo v naši deželi precej mladih murv. Vi najbrže ne boste edini, ki je imel pri cepljenju neuspeh zato priobčimo v današnji številki članek g. P. Valliga, vodje sadjarskega oddelka pri Kmetijskem uradu v Goici o cepljenju murvovih dreves.

Vprašanje št. 57: Zraven sosedove njive imam velik hrast. Sosed zahteva, naj ga posečem, ker mu dela škodo. Meni pa se zdi hrasta škoda, ker mi da ob letini veliko več žira kot dela njemu škode. Ali sem dolžan posekati hrast po zakonu?

Odgovor: O razdalji ki jo morajo imeti drevesa od mejnika, je pisal Gosp. list že večkrat. Hrast mora biti oddaljen od sosedove zemlje najmanj 3 metre. Meri se od sredine debla do meje parcele. Prečitajte članek »Razdalja sajenja dreves ob mejnikih« v majevi številki.

Vprašanje št. 58: Imam načrt za zgradbo gnojišča na dvorišču. Kako daleč mora biti od hiše in ali se mora stekati v vaško tudi gnojnica iz hleva?

Odgovor: V zadnji številki Gosp. lista je bil priobčen zakonski odlok o obvezni ureditvi gnojišč. Član 4. omenjenega dekreta pravi: Kjer se nahajajo hlevi po mešani med hišami, ki so zidane gosto ena blizu druge, bodo morale preskrbeti občine napravo skupnih gnojišč v razdalji 500 m od hiš.

Kolikor se da sklepati iz teh besed in pa iz dosedanjega postopanja oblasti, velja ta člen samo za one hiše, ki imajo hleve pri cesti in leži gnojišče ob cesti. Kdor pa ima dvorišče, lahko naredi na njem gnojišče, kjer je pač najbolj prijavno.

Zadružna zveza je naprosila stavbnega podjetnika g. Nanuta, da je naredil načrt za srednje veliko gnojišče in greznico za 4 glave živine, ki ga priobčujemo v naslednji listi. Mogoče boste tudi iz tega

načrta lahko povzel kak koristen podatek za napravo svojega gnojišča.

Vprašanje št. 59: Katero umetno dušičnasto gnojilo mi bolj priporočate za pognojenje travnika apneni cianamid, ali žveplenokisli amonijak.

Odgovor: V močno apnenih zemljah bo boljše, če potrosite po travniku žveplenokisli amonijak, ker se bo hitreje spremenil v takozvani nitričen dušik, ki ga rastline neposredno vsrkavajo. V težjih zemljah pa, ki imajo malo apna, bo bolj uspešno deloval apneni dušik, ki s svojim apnom izboljšuje zemljo. Ali ima vaša zemlja dovolj apna ali ne, sodite lahko po tem, ali bolj deluje na travnikih žlindra ali superfosfat.

Lahko pa tudi preizkusite sledeči način: Travniki pognojite sedaj jeseni samo s Tomaževo žlindro (ali superfosfatom) in s kalijevo soljo. Spomladi pa potrosite čilski soliter prvič predno začne trava rasti in drugič po košnji trave. Čilski soliter zelo hitro deluje in se je pri preizkusnih gnojenjih, ki so bila izvršena večkratoma v Nemčiji, zelo dobro obnesel. V mnogih slučajih se je dosegla na travniku ena košnja več. Seveda je predpogoj, da je travnik jeseni dovolj pognojen s fosforovimi in kalijevimi gnojili.

Vprašanje št. 60: Ali je za pitanje prašičev boljša koruza, ali kake vrste tropin in kako naj se uporabljajo tropine?

Odgovor: Stara in najbolj znana krma za debeljenje prašičev, ki se je vedno in povsod obnesla, je koruza. Na drugi strani pa nam pravi visok odstotek redilnih snovi, da morajo biti tudi tropine izvrstna krma za prašiče. Svetujemo vam, da rabite eno in drugo. O načinu kako se krmijo oljnate tropine, najdete v marcovi številki. Razen koruze boste krmil prašiča gotovo tudi deloma z oblodom (kuhanim krompirjem, odpadki iz kuhinje itd.) Ko je obloda kuhana, jo mešate med njo tropine in tako v veliki meri povečate njeno redilnost. S tem da bo prašič dobival več vrst hrane, bo hitreje debelil kot s samo koruzo.

Dotičnega naročnika Gospodarskega lista, ki mu nismo mogli odgovoriti v tej

številki na vsa vprašanja, prosimo, naj nam oprostite. Dobili smo preveliko številno vprašanj. Na njegova vprašanja, ka-

kor tudi na ona, ki so prišla ko je bil že list stavljen, bomo odgovorili v prihodnji številki.

Gospodarski koledar

Kmetovalec v novembru.

Na njivi: Pridelki so večinoma pod streho. Ozimna žita so tudi že v veliki meri posejana, le ponekod v dolinah jih še sejejo. Na požetih njivah se rjavi in prhni strnišče. Nikomur ne pride na misel da bi njive preoral čemu neki, saj jih bo oral spomladi. Toda ni vseeno, ali preorjemo njivo že jeseni, ali šele spomladi. Skušnja uči, da ima jesensko oranje velike prednosti. Pri nas dosedaj ni bilo v navadi, s tem pa ni rečeno, da se ga ne smemo oprijeti.

Na senožeti: V tem mesecu začenjamo v večji meri trositi žlindro. Ali pa smo pred trošenjem počistili senožeti? Kdor hoče imeti od gnojenja popoln uspeh, bo najprej travnik dobro počistil, pokopal trnje in odstranil veje, kamenje in mah in šele potem gnojil.

V vinogradu: Okopavamo in gnojimo trte! Če jih gnojimo s hlevskim gnojem, ne rabimo umetnih gnojil. Če pa smo jih pognojili lani ali predlanskim, bo na vsak način dobro, če jih pognojimo letos z umetnimi gnojili. Posebno koristijo umetna gnojila oslabelim trtam, ki so bile napadene od peronospore ali pobite od toče.

V sadovnjaku: Čistimo in obrezujemo drevje. Marsikaterega škodljivca uničimo, če pobelimo debela sadnega drevja z apnenim beležem. Pazimo posebno na mlado, pred letom posajeno drevje! Ne puščajmo pa, da raste po svoji volji, ampak obrežimo ga in dajmo mu tako obliko, kot si jo želimo. Ne pozabimo na gnojenje drevja — zelo koristno je tudi prekopenje drevesnih kolobarjev. Kjer se je bati malega zimskega pedica, opazimo lepljive pasove.

Na vrtu: Poberemo še kar imamo zunanaj, pognojimo lehe in jih prekopljemo. Napravljajmo si kompost, da bomo imeli tudi drugo leto dobro gnojilo za vrt.

V hlevu: Hlev naj bo čist in pogosto skidan, ker je živina vedno več navezana nanj. Zelo lepo bi bilo, če bi se naš kmet naučil, da bi ga vsako jesen prebelil. Čistota je polovico zdravja, pravi lep slovenski pregovor in to ne valja samo za človeka, ampak v enaki meri tudi za živo vino. Če smo sejali krmsko peso in korenje, bomo imeli v njih dober in zdrav priboljšek k zimski krmi. Pazimo, da jih primerno spravimo, da se nam ne bodo kazili.

V kleti: Vino je v sodih, pazimo nanje! Dolivajmo sode redno — če imamo s čem, če ne pa bomo morali prostor nad vinom včasih zažveplati. Vina je letos v splošnem precej manj kot lani, zato pa pazimo tembolj nanje, da ga ohranimo dobro. Ne imejmo v vinskih kletih nobene kisave, pa tudi ne krompirja, pese, ali korenja. Vse to je vinu škodljivo in nam ga lahko pokvari.

PRIDELEK GROZDJA V ITALIJI.

Po podatkih ministrstva za narodno gospodarstvo znaša letošnji pridelek grozdja v Italiji 50—55 milijonov q. V primeri s prejšnjim letom se je zmanjšal letos pridelek za 27%; v primeri s povprečno trgatvijo 1916—1925 pa je letošnji pridelek za 16% manjši.

PODPORA VLADE ZA POPLAVLJENE KRAJE OB PADU.

Za popravo porušenih nasipov ob reki Padu je dovolila vlada podporo 6 milijonov lir. Upamo, da ne bodo pozabili tudi na nas.

Kje boste dobili

rdeč krompir rožnik,

ki se je v letošnjem mokrem
letu tako dobro obnesel?

Pri Zadrुžni zvezi v Gorici.

Razen rožnika bo uvozila
Zadrुžna zveza tudi

gorenjski krompir Oneida

in

dolenjski krompir.

Kdor hoče imeti prvovr-
stno, zdravo seme zgod-
njega krompirja, naj kupi

najzgodnejši nemški krompir

ki je ravnokar prispel v
naše skladišče.

**V skladišču Zadrुžne zveze dobite vedno:
umetna gnojila,
oljnate tropine,
vse potrebščine za mlekarne, sirarne
in maslarne,
tiskovine za vse vrste zadrug.**

Zadrुža zveza v Gorici, Corso Verdi 37

Največji ponos gospodinje je lepo urejeno stanovanje

Če si hočeš to oskrbeti z malimi stroški, obrni se na
staro tvrdko in odlikovano tovarno s pohištvom

Ant. Breščak,

ki ima v zalogi nad 50 kompletnih sob,
bodisi furniranih ali iz različnega lesu.

Gorica, Via Carducci 14.

KATOLIŠKA KNJIGARNA v GORICI
VIA CARDUCCI 2

Novost! Slovenski pritrkovavec. Spisal svetnik I. Mercina. Navodilo za vzorno pritrkovanje. 243 vzorcev. Edina knjiga te vrste! Broširana 8, vezana 11 lir.

Zadnji dnevi velikega mučenika. Povest iz življenja misijonarja. Ilustrirana 4 Lire.

Radi oreha. Igra z mešanimi vlogi za ljudske odre. Spisal Dragotin Vodopivec. 3 Lire.

Oče budi tvoja volja! Istrska povest. Spisal dr. Ivan Pregelj. 3.50 Lir

Mali katekizem v novi nakladi. Cena: broširan 1.50 Lir, vezan 2 Liri.

Izdala in založila
„KATOLIŠKA KNJIGARNA“ v GORICI
VIA CARDUCCI 2

ANTON JERKIČ

fotograf

GORICA — Corso Verdi št. 36

Izvršuje povečave, slike na porcelan (za nagrobne spomenike) barvanje slik in slike za legitimacije v najkrajšem času. Na željo pride slikat tudi na dom.

Na razpolago

Autocar

Impresa trasporti

s. a g. l.

GORICA, Via Rismondo šte. 8
Telefon inter. 303

Prevzame prevoz vsake vrste, posebno stavbenega lesa, katerisibodi dolžine tudi iz gozda.

Zaloga bencina
in petroleja

B. P.

Nadomestni deli „SAURER“

Pneumatike „HUTCHINSON“
s stiskalnico za pritrditev.

Prva goriška tovarna

za umeten marmor -- kamnoseška in cementna dela

Giov. Maroni & Figli

Dia Ariosto 7 Telef. inter. 294

Izdeluje plošče enobarvne, izklesane, marmorirane in beneški mozaik za tlak Stavbne in druge dekoracijske predmete - Kopalne banje. Cevi raznih premerov

Stara, dobroznana tvrdka, specializirana za izdelovanje umetnega kamna marmoriranih ploščic in beneš. mozaika - Prodaja cementa in mavca.

Gospodarske knjige:

Bellé: Sadjarstvo 430 strani s 165 slikami — Humek: Praktični sadjar 410 strani s 116 slikami —
Humek: Domači vrt, 195 strani in s 71 slikami — Domači živinozdravnik — Domači zdravnik —
Nasveti za hišo in dom — Naše gobe — Reja domačih zajcev

Izšla je knjiga

našega odličnega strokovnjaka A. Pevca: **Sirarstvo**. Obsega 286 strani s 132 lepimi slikami. Knjiga bo predvsem dobrodošla našim zadrugam. Noben mlekar ne sme biti brez nje.

Navedene in druge knjige, kakor tudi najrazličnejše tiskovine, za župne, županske, šolske in tudi druge urade, papir, razglednice itd. dobite v

Katoliški knjigarni v Gorici - Via Carducci šte. 2

Odgovorni urednik: ing. agr. Josip Rustja. Tisk »Katoliške tiskarne« v Gorici.